

Emili Gómez Nadal: diaris i records

Antonio Gómez Andrés i Francesc Pérez Moragón (eds.).

Publicacions de la Universitat de València. València, 2008

Gustau Muñoz | gustau.munoz@uv.es

Director tècnic de Publicacions Periòdiques de la Universitat de València, cap de redacció de 'L'Espill'

Emili Gómez Nadal (1907-1993) és una referència poc coneguda en el context més ampli de la nostra cultura, però fou realment un dels intel·lectuals valencians més importants del segle XX.

La seua trajectòria resulta paradigmàtica, i fins a cert punt representativa de les apories, esperances i frustracions d'una època que ens ha marcat profundament. Valencianista de primera hora, molt actiu en la transició de la Dictadura a la Segona República, participà en iniciatives culturals i publicacions –com Acció Valenciana o *El Camí*– i formà part de l'Agrupació Valencianista Republicana. Estudiant brillant d'història, es doctorà i inicià una prometedora carrera com a professor de la Universitat de València. Les tensions de la dècada 1930 determinaren una radicalització del seu compromís, un acostament al marxisme que culminaria amb la incorporació al PCE el 1936. Sempre mantingué un discurs nacional convincent, conscient de la unitat de la llengua i cultura catalanes, resultat d'un procés històric i expressió de lligams més profunds que calia potenciar. Amic de Josep Renau, donà el to valencianista a la important revista antifeixista animada *Nueva Cultura*. Durant la guerra civil exercí diversos càrrecs, passà a Barcelona i finalment marxà a l'exili. Va ro-

mandre a París durant l'ocupació nazi i, de fet, encapçalà l'organització del PCE a la zona de França ocupada pels alemanys cooperant amb la resistència. El compromís fou ferm i profund. I certament perillós. Gómez Nadal no tornà mai del seu exili. Després de l'alliberament s'apartà de l'acció política, tot i que va mantenir la militància. És sabut que els qui retornaven dels camps de concentració o havien participat en la resistència tingueren diversos problemes, arran de la recuperació del control de l'organització pels dirigents que havien romàs a l'URSS o a l'exili americà. Es retirà a un segon pla, i quan es jubilà el 1969 es traslladà a un petit poblet occità, Valencio d'Agen, on mor el 1993.

El 1972, estimulat pel seu amic Manuel Sanchis Guarner, publicà *El País Valencià i els altres* on modulava les posicions fusterianes recollides al manifest inaugural del nou valencianisme –Nosaltres els valencians. Gómez Nadal es mantenia informat del que passava al País Valencià. El seu interès apassionat pel País i pel conjunt de les terres catalanes, la unitat social i humana –que ell en deia l'Ètnia– no va defallir mai.

Les seues impressions, anàlisis, estats d'ànim i algunes claus sobre el seu tarannà són ara accessibles amb la publicació dels diaris que va escriure entre 1977-1988. N'havia escrit des de la dècada de 1940, però es van perdre quan va morir. Si s'haguessin conservat, serien

Gómez Nadal és un analista perspicax, fi i irònic, sec i tallant, de les terribles realitats del segle XX

els dietaris en català més extensos, i plens d'interès polític, del segle XX. La lectura del llibre és instructiva i esfeïdora. Té un caire documental, amb una extensa introducció del promotor de l'obra, Francesc Pérez Moragón, i una de tipus personal del fill de Gómez Nadal. Conté l'entrevista que li van fer el 1980 Pérez Moragón i Manuel Aznar Soler, de la qual se'n coneixia un fragment publicat a la revista Trelat. Permet un acostament ampli a la personalitat humana i intel·lectual, la qual cosa fa possible copsar la importància de Gómez Nadal.

El nucli central del llibre són els dietaris que coincideixen amb la transició. Observa des de lluny les esperances desvetllades i les frustracions creixents. S'esvera davant els estralls de la mal anomenada «batalla de València», l'alarmant escalada d'atacs neofeixistes, d'invectives i provocacions d'una extrema dreta revestida de fals valencianisme, l'estímul a un anticatalanisme agressiu i barroer per part d'una dreta ben assentada a València. Observa amb simpatia, fins i tot amb entusiasme, els avenços de l'esquerra, el sorgiment d'una nova i decidida consciència nacional, els progressos de la cultura, l'aparició de llibres, autors i editorials, fins i tot el pas a posicions nacionals més properes a la seua del PC. Rep cartes i invitacions, però en cap cas es planteja tornar ni reprendre cap participació activa en una realitat que és la seua –l'única que reconeix pròpia després de dècades d'allunyament– i en un procés que

li produeix fort impacte emocional. Les raons? L'edat, els problemes personals, els fets irreversibles de la vida... Tanmateix, hi ha alguna cosa més. Gómez Nadal és un analista perspicax, fi i irònic, sec i tallant, de les terribles realitats del segle XX. S'ha allunyat del comunisme com a ideologia. Sense fer grans demostracions públiques, d'una manera molt diferent de Jorge Semprún. La lectura que fa del llibre d'aquest –*Autobiografia de Federico Sánchez*– i les reflexions derivades –les que fa, per exemple, al seu fill–, són del tot eloqüents. Qui coneix una mica les arestes i implicacions d'un compromís polític com el de Gómez Nadal, sap la dificultat i les conseqüències de tot tipus de l'allunyament. No volia ser recuperat en nom d'un «marxisme valencianista» en el qual ja no creia, tot i que no volia decebre o desanimar els qui, en la nova conjuntura, hi creien. Havia retornat ideològicament als seus orígens d'una esquerra laica, republicana, de contingut probablement socialdemòcrata. Una vegada més s'avançava al seu temps. |

